

varianti articulo

Auspicio S. S. Trinitatis

DISPUTATIO PHYSICA

De

ELEMENTIS IN
GENERE.

Quam

*Ex consensu & approbatione veneranda facultatis Philosophicae,
in Regia & Illustri Aboënsi Academia,*

Rectore Magnifico

Admodum Reverendo & Excellentissimo VIRO,

DN. M. SIMONE S. KEXLERO, Mathe-
scos Professore ordinario, atq; in *Distis* Pastore dignissimo: Me-
ccenate & fautore suo reverenter suspiciendo;

SUB PRÆSIDIO

Reverendi & Praclarissimi VIRI,

DN. M. ABRAHAM GEORGII THAUVONII,
Physices & Botan. Professoris publici celeberrimi, Pastoris in
Lundo meritissimi, nec non Facultatis Phil. p. t. Decani
spectabilis; Præceptoris & promotoris sui
observandi.

*Pro Gradu & Privilegijs Magisterij Philosophici obtinendis publi-
ca disquisitioni submittit*

LAURENTIUS O. SUNDIUS
SUDERMANNUS.

In Auditorio majori ad diem 26. Aprilis Anno 1656.

A B O Æ,

Excusa à PETRO Hanson/ Acad. Typog.

Reverendissimo, Excellentissimo & Nobilissimo Domino,
DN. JOHANNI M. Glioqwist/

S. S. Theol. ac Phil. Doctori celeberrimo; Dioeceseos
Stregnensis Episcopo dignissimo, Consistorij Ecclesiastici Præ-
suli, Regijq; ibidem Gymnasij Ephoro gravissimo: Meccena-
ti & Patrono omnibus observantiæ studijs æter-
num prosequendo.

Reliquis simul Reverendis & Claris. VIRIS ac Dn.
CONSISTORIALIBUS; Gymnasij LECTORIBUS,
Promotoribus & fautoribus suis perpetim devenerandis.

N E C N O N

Speçtatis. Prudentissimis Humanis. VIRIS,
DN. PETRO Gers/ Regiæ Aboënsis Academiae
Quæstori accuratissimo; ob insignem mihi exhibitam liberali-
tatem multis nominibus colendo.

DN. PETRO JOHAN: AULÆVILLIO, Curia: infe-
rioris, in boreali Metropolis Holmensis Suburbio Notario
dexterrimo, cognato suo plurimum honorando.

DN. HAQUINO ANDREÆ Ostro-Gotho, Curia: inferioris
Aboënsis Notario perindustrio, Hospiti & Nutritio per trien-
nium liberalissimo.

DN. ERICO MICH: Rytter/ Comitatus Waseburgensis Ju-
ridico, simul et Territorij Vemoënsis Judici æquissimo, amico
& Fratri suo per dilecto,

DN. LAURENTIO JOH. HINSBERGIO, Generosiss.
Dn. Christinae Horn à Sacris fidelis. amico suo indubitatis.

*Disputationem hanc inauguralem in Spem promotionis, accepto-
rum beneficiorum memoriam, ulterioremq; sui recorda-
tionem, submisit, officiose & amice offert & inscribit*
Laurentius Sundius.

ΣΥΝ ΘΕΩ

DISPUTATIONIS PHYSICÆ
DE
ELEMENTIS IN GENERE

Prooemium

Amanissimum Philosophia viridarium multis pulcherrimis ornatum & consitum est fructibus & floribus, ut eorum venustas incredibili sui desiderio, quem vis suum spectatorem afficiat. Fingunt Poëta Pygmalionem ex ebore virginem affabrè adeò formâsse, ut ipse operis sui conceperit amorem, atq; adeò Deam rogârit, ut animam ei inspirare vellet, quò cum unâ hâc vitâ omnem dulcitèr agere posset: Similitèr divina hęc virgo Philosophia, ob formâ suâ elegantiam & morum concinnitatem suis cultoribus ineffabilem instillat amorem. Quippè tanta ejus est vis & præstantia, ut intellectum per funestum Protoplastorum lapsum ignorantia labe obfuscatum, scintillulas divina imaginis accendendo & fovendo, in cognitione veri, & actione boni quosdam modo perficiat & restauret. Nunc igitur à venerandâ facultate Philosophica jussus, ut pro summo in Philosophia gradu, aliquid loco speciminis publici ederem, animus est spaciosissimum & jucundissimum Scientiæ naturalis viretum ingredi, & odoriferos in sinu ejus repositos flores inspicere: inter quos non infimum sibi vendicant locum Elementa, quorum utilitas ad omnes corporum naturalium species sese diffundit, ex his enim constant, sunt & conservantur, animalium generationi, nutritioni accretionis & respirationi inserviunt. & cum corrumpuntur, sunt communia eorum sepulchra: Imò nullares natura & arti subiecta horum operâ non indiget. Horum jam essentiam & naturam rudi Disputationis penicillo depingere decrevi; Itaq;

*Astri potens numen mentem linguamq; gubernas,
Atq; meis coeptis aurâ succurre benignâ.*

Theſis I.

Naturam atq; eſſentiam Elementorum indagaturî, non incommodè ſtatim in limine eorum Definitionem Nominalem præmittendam eſſe operæ pretiû duximus, nè errorem vel obſcuritas vel ambiguitas nominis pariat, quippè Nominis cognitio ducit nos in cognitionem rei, in cujus enodatione perpendi ſolent. *Etymologia, Homonymia & Synonymia.*

II. *Etymologiam* quod concernit; dicitur Elementum aliàs quaſi alimentû ab alendo a in e mutato, quod omnia corpora ſublunaria ſicut ex Elementis ſunt compoſita, ita & ijsdem alantur, foveantur & conſerventur, ut in Diſputationis Proœmio ſubinnuimus. Elementa Græcis dicuntur *στοιχεῖα ἀπὸ τῶ σείχων* h. e. proprio ordine eo, quia proportione inter ſe miſta ad compoſiti conſtitutionem procedunt.

III. *Homonymia* deinde nobis ſpectanda venit, nè Æquivocatio ſeu ambiguitas vocis alicui imponat, cum illa errorum genitrix ſemper eſſe ſoleat, ideoq; ipſam ſtatim in initio eſſe tollendam ſtatuiſmus. Sciendum itaq; voce Elementorum accipi 1. *Improprie* idq; (α) *Generaliffimè* pro cujuſlibet rei principijs; Sic literæ dicuntur *Elementa Orationis* (β) *Generalitèr* & *Metaphoricè* pro rudimento ſeu initio artium vel alius alicujus rei artificialis, ut rudimenta Rhetorica appellantur Elementa, ſic calx, lapides & ligna ſunt Elementa extruendi ædificij (γ) *Specialitèr* pro generationis principiis, quomodo Materia & Forma dicuntur Elementa (δ) *ſtrictè* accipitur pro cœlo,

cum hoc sit Elementum mundi, & partem integrantem mundi constituat & absolvat. Dicitur etiam Elementum primum ratione dignitatis & situs; Item quintum Elementum, respectu reliquorum.

IV. 2. *Proprie* prout Elementum contradistinguitur Cœlo, & est corpus quoddam simplex sublunare. Differt enim à cœlesti, primò *situ*, quod hoc sit superius, illud inferius: Deinde *essentia puritate*, quod cœlum sit substantia purissima nullis Elementorum atomis obnoxia; Elementa verò prout in mundo existunt, *εξ υφ' αι' αι'* ratione vix ullibi pura reperiuntur.

V. *Synonym.* hanc rem paucis comprehendendo dicimus varijs insigniri voculis ceu titulis eodem enim sensu causæ, principij, materialis & Elementi nomen audit: causa quippè & principium non absq; ratione appellantur respectu corporum mixtorum, quatenus eorum constitutionem ingrediuntur, eorumq; essentiam passivam constituunt.

VI. Explicatâ sic *Ενομαστολογία* immediatè statim transeundum est ad *πραγμαστολογίαν* seu *Definitionem Realem*, eiusq; explicationem; prout Elementa duplex sortita sunt munus & officium; Ita eadem duplicem involvere considerationem certum est, *Absolutam* scilz. & *Respectivam*: Quarum *illa* est secundum quam Elementa *absolutè* & *ratione suæ essentia* ut corpora simplicia absq; ullâ admixta Relatione considerantur, & ut universam hujus mundi cum Cœlo machinam complent; Hæc autem quatenus materiam mistorum exhibent; horum namq; concretionem, omnia corpora mista constantur & continentur. Unde cum Claris. Sperling. talem formamus *Definitionem*.

VII. Elementa sunt corpora Naturalia Simplicia sub

Cœlo contenta ad Universi integritatem, missorumque constitutionem à Deo facta. Quam Definitionem cum firmo nititur fulcro meritò amplectimur, eamq; paulò altius expendendam atq; enucleandam statuimus^r.

VIII. *Generis vicem in supraposita Definitione sustinent corpora, quæ proximum Genus rectissimè affirmamus, nam corpus *συνάρη μὲν* de Definito prædicatur, suâq; amplitudine & communitate omnes corporum naturalium species complectitur, in quo etiam ratio formalis generis consistit, uti ex Logicis notum. Præterea additur vox *Naturalia*, quia continent affectiones & passionis; Ut excludantur artificialia, quibus præter naturales affectiones, aliquid est superadditum, quod arti acceptum ferunt: In simul ut distingvantur à corpore *Μαθηματικο*, quod solummodo est quantitas constans trinâ dimensione, *longitudine, latitudine & profunditate, quemadmodum ab Euclide Defin. primâ definitur.**

IX. *Simplicia sunt, quod fatetur ipse Aristoteles lib. 3. de cœlo Cap. 3. Non tamen hæc in parte Aristoteli ad stipulamur, quod asseruerit simplicia judicanda, ob motum, quo gaudent, simplicem; Fallit enim hic; Fit enim simplex motus non solius simplicitatis comes est: Lapis in altum projectus terram motu simplici repetit, per rectam descendens lineam, quod Arist. Argumentum si procederet, lapis esset simplex corpus dicendus^r. Non ex motu nec loco, sed ex causis internis æstimanda est simplicitatis ratio. Forma autem cum magis non sit concreta in lapide quâ in aëre, simplicitatis vel compositionis mater non est, sed sola *Materia*; Hæc ubi simplex ibi simplex corpus; Ubi composita, compositum. Elementa dicuntur simplicia non quod omnè abhorreant compositionem, constant hæc quemadmodum universum cor-*

pus naturale coalitu essentialium sui partium: Sed respectu corporum mixtorum simplicia definiuntur; quatenus nimirum omnis mixtionis sunt expertia.

X. *Differentia* defumitur à 1. *Subiecto loco.* Locus est sub coelo & concavo Lunæ, undè & corpora subcoelestia & sublunaria appellari solent. Cœlum namq; subtilissimum & amplissimum illud corpus; omnia reliqua corpora, totamq; Elementorum compagem ambit & continet. Elementorum verò leuissimum supremo; corpora mediæ naturæ, medio, crassissimum & gravissimum infimo in loco, providus naturæ conditor iussit stabulari. Ignē Elementarem purum, supremum locum occupare; Et sub Sphæra Lunæ esse, insignis ejus levitas, perpetuusq; ascendendi conatus arguere videtur si enim vi indè dimoveatur, vel à pabulo solvatur, in altum tanquam ad proprium & naturalem suum locum tendit. *Quà de re Scaliger Exerc. 9. scribit. Qui fumus ascendit, is ignis in se habet plurimum: Non enim ascendit propter aquam: Tanto minus propter terram ipsam. Sed neq; ab aëre fiet motus is: In aëre enim jam est: Quem igitur quæret locum? Eum profectò qui supra aërem leuissima debetur natura.*

XI. *Causa Efficiente,* quæ est Deus gloriosus omnis boni dator & Author, qui sex dierum spacio, quicquid mûndus hic continet, cœlum utpotè & universum ejus exercitum, omniaq; corpora sublunaria, Elementa & quæ ex his constant, modo perfectissimo ordineq; pulchro, divinâ suâ potentiâ creavit, viderat enim Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona.

XII. *De Materia Elementorum,* quam Philosophi primam vocant, non omnes conveniunt, Aristoteles & ejus Affectæ dicunt materiam Elementorum, seu primam ef-

se subiectum cuiusq; rei primum, ex quo quodvis corpus naturale per se & non secundum accidens generatur & in quod resolvitur ultimò: certasq; ei assignant proprietates & conditiones. Quæ cum nullo aut è libro Naturæ aut Scripturæ petito nitantur fundamento; inanitatis assertionem illam damnamus, purum putumq; figmentum, tantum opinionis foetum, omnis namq; generatio pro subiecto agnoscit materiam propinquam. Moses in Historia creationis cum ordinem rerum creatarum describit, primò recenset Deum ex nihilo Cælum & terram i. e. massam quandam tenebricosam, tetram & informem, ovidio chaos, ^{condidit} creatâ res cæteras procreasse, duxisse, & in suum ordinem rede gisse. Hinc distinguunt orthodoxi Theologi inter creationem primam seu immediatam, & secundam seu mediatam: Illa est rerum omnium simpliciter ex nihilo creatio; Hæc ex ὕλης ἀμόρφου i. e. ex materia informi primitus producta & non dum elaborata & distincta, productio.

XIII. *Forma Elementorum* quænam sit, non levia inter sese Philosophi movent litigia, quidam enim veterum Philosophorum qualitates primas Elementorum formas substantiales asserere non dubitavere, ducti rationibus ex operationibus & differentiis eorum accidentalibus petitis, tum quod sublatis, qualitatibus, ipsa quoq; Elementa tollerentur. Nos hanc opinionem suis Authoribus quasi minus firmam reliquentes, Thesi sequenti absurda hinc manantia in apricum proferemus, nostramque mentem deindè aperiemus*.

XIV. Prior sententia errorem & absurditatem suam facile prodit, cum forma specifica per se & ratione suæ essentiæ considerata semper substantia sit, nunquam verò accidens, opponitur enim hoc substantiæ, milleq; acci-
den-

dentia vix unam substantiam producere possunt, sed requirunt illa semper ad naturalem sui existentiam hanc pro subiecto. Hæc pars negativa hoc fulcitur argumento: *Quod uni est accidens, alteri substantia esse nequit, At qualitates mixtis sunt Accidentia E. Elementis substantiæ esse nequeunt.* Major firmatur ex antecedentibus: Minor probatur hoc *Prosyllogismo.* *Nullæ formæ substantiales sunt per se sensibiles, nec recipiunt magis & minus, neq; sibi invicem contrariantur; Sed qualitates hæc faciunt E. Non sunt formæ substantiales, sed accidentia.* Quod etiam omnium Saniorum Philosophorum unanimis consensus approbat.

XV. Elementis autem præter qualitates formam aliam substantialem & propriam competere certum est, cum quod vis corpus naturale *materia* & *forma* gaudeat, à quâ propriè oriuntur operationes, affectiones & qualitates, per quas formæ latentes describi solent. Quamvis autem forma Elementorum à priori nobis non sit cognita, potest tamen talis ejus formari descriptio, quod sit *principium causale internum, materia Elementari contradistinctum, per quod Elementa sunt quæ sunt, distinguuntur & operantur.* Formam autem ipsis denegare quia ignoratur, neutiquam admittendum, nam juxta tritum canonem ab ignoratione rei ad ejus negationem, nulla est consequentia.

XVI. Quemadmodum Elementa differunt oppositis formis, ita non facile inter se transmutari ipsa ratio dicitur, quamvis Peripatetici communiter ex aqua fieri aërem, ex aëre ignem, cunctaq; Elementa inter se transmutari, non totaliter quidem sed partialiter autem, Quæ opinio cum duo infert absurda, vacuum in naturam introducit, & locum locato minorem arguit, minimè toleranda est. Rationes, quibus affirmativa sententia

nititur, valdè lubricæ sunt, parumq; nos afficiunt: Ex-
perientiam dum provocant, dicimus sensum & rationem
circa illam *μετὰ μόρον* planè vacillare, & experienci-
am fallacem gignere; Aqua enim igni apposita non in
aërem transmutatur, sed in vapores abit: Nec aër in a-
quam convertitur, sed dum aqua descendit, ut in pluvijs
fieri solet, guttulæ aquarum non ex aëre, verum ex va-
poribus in nubem condensatis & postea resolutis prove-
niunt. Cum ex alteratione transmutationem Elemento-
rum probare satagunt, petitionem principij committunt.
Ad contrarietatem dum confugiunt, falsitati & errori
student, *se enim omnia contraria substantialitèr in se invicem
transmutari debent, etiam serpens mutabitur in hominem, acci-
piter in columbam & lupus in ovem, ut habet Praclariss. Spersl.*
Nec in generabilitate refugium quærant, cum nunquam
generentur, sed eandem quantitatis proportionem nunc
retineant, quam in primâ mundi creatione acceperant.

XVII. Num verò formæ Elementorum, quatenus
in mixto sunt, quoad substantiam maneant integræ, ma-
ximè controvertitur. De qua Spinoza & ardua quæ-
stione, multi tam veteres, quam Recentiores ingenia sua
anxiè torserunt: Quidam formas Elementorum in mi-
xto nullo modo servari, sed tantùm qualitates contempe-
ratas & remissas manere censuerunt. Alij formas Ele-
mentorum in mixto cum ratione suæ substantiæ, tum ra-
tione qualitatum planè interire & aboleri statuerunt
ἀνεργεῖα & potentiâ saltem relictâ. Quidam Elementa
& secundum substantiam seu formas substantiales, &
secundum qualitates, refractas tamen omnes & immu-
tatas ac ad mediocritatem redactas remanere arbitrati
sunt. Quæ sententiæ cum suo non destituantur vitio, sed
omnes falsitate laborent, earum explicationem ad i-
psam

psum Disputationis actum referabimus; partimque in
Thesi sequenti enodabimus.

XIIX. Nos affirmativam quæstionis defendimus,
nam Elementa miscentur & uniuntur non abolentur, ea
enim quæ sunt abolita non possunt uniri. Deinde non
tolluntur & annihilantur formæ in misto, sed manent,
quia propria formæ in mistis manent eaq; nunquam se-
parantur à suis subjectis, si autem manent, integræ ma-
nent, quia formæ nullas admittunt gradus, nec intendun-
tur nec remittuntur. i.e. nihil ipsis addi vel detrahi potest,
nam si addas gradum aliquem perfectionis, statim desi-
nunt esse eadem, item si demas; *Exemplo sit anima.* Ut si a-
nimæ sensitivæ addatur facultas rationalis, mox expirat
nomen animæ sensitivæ, desinitq; mox esse eadē anima,
Idem esto de Elementis si ipsis aliquid adimas statim de-
sinunt esse eadem, Elementa igitur propriam speciem
non deponere, sed formas integras in misto manere,
prout operationes eorū confirmāt, certissima est scientia.

XIX. Nec hic locum habere potest illa Zabarella
distinctio, quā distingvit inter illam remissionem, quæ
est cum variatione speciei, & illam quæ speciem non va-
riat. Nam qualiscunq; etiam remissio imperfectionem
arguit & graduum diversitatem; proinde vana est hæc di-
stinctio. Sciendum autem omnem formam consi-
stere in indivisibili ratione suæ essentia, ita ut prius inte-
reat, quam dividatur & frangatur. Deniq; fit omnis in-
tensio & remissio ratione contrarij agentis, tale autem in
forma non datur, quia substantiæ, quatenus substantia,
nihil est contrariū, quod ex Logicis resumere convenit.

XX. *Finis & officium* Elementorum ex ipsa Defini-
tione innotescit, estq; unà cum coelo universum hoc in-
tegrare; nec non causam esse mutationum Physicarum,

matariamq; mixtis sese præbere, nam omnis generis mutationes in mixtis efficiunt, ut supra Thesi septimâ quodammodo ostensum.

XXI. *Affectiones & conditiones Elementorum in communi sunt i. Aliqua impuritas, præsertim ijs inest quæ apud nos sunt; si enim considerentur Elementa ratione suæ existentiae, ut superi⁹ inculcavimus, vix unquam tam clara reperiuntur, quin qualitate alienâ sint infecta, & aliquid contagionis ex peregrinis partibus contractum admittant: Sic ignem impurum esse propter vapores & materiam aliquam crassam, cui adhæret, experientia testatur, ideoq; lucet, urit, alimentis indiget. Impuritatem aeris argunt nebulæ, pluviae, venti, nubes aliq; meteora. Aqua colores, odores, sapes, viresq; varias in sese continet, adeo ut quædam sint dulces, quædam salæ, aliæ Sulphuræ, aliæ vitriolatæ, aliæ ferratæ, aliæ aluminosæ, aliæ salubres, aliæ mortiferæ, idq; ratione atomorum aliis atq; aliis qualitibus præditarum. In terra est humor aqueus, alioquin humorem rebus ex terra crescentibus non suppeditaret.*

XXII. Neq; tamen hæc Elementorum impuritas, nomen Elementi ipsis derogat ut mista sint dicenda: nam ad misti constitutionem plura requiruntur, quam nuda impuritas, rerumq; conjunctio. Sed ea tantum sunt mista appellanda, in quibus tantus à naturâ & puritate Elementorû factus est recessus, ut depositio formæ Elementaris Dominio & nomine, aliquid aliud ab Elementis diversum sit novumq; & peculiare alicujus speciei corporis naturalis nomen induat.

XXIII. 2. *Quantitas materia comes, quæ omnino est finita, nam natura ab infinito abhorret; Et omne corpus naturale est finitum, Elementa sunt corpora Naturalia E, ut enim*

omne

omne Ens naturale finitam habet Essentiam, quia est Ens dependens : Sic etiam finitam habeat quantitatem necessarium est. Præterea Cœlum longè majus est corpus, suâ amplitudine totam Elementorû compagem ambiens & continens, ex quo colligitur hæc illo esse multò minora,

XXIV. 3. *Figura quæ maxime est rotunda, tota n. natura amat rotunditatē, nam, teste experientiâ, loca longius distita in sumitate mali oculis conspiciuntur quæ in transis navium propter tumorem aquæ aspectum fugiunt ; quam figuram rotundæ guttæ etiam totum homogeneum habere arguunt ; Item ob cœlum continens & circum, quæq; ambiens circulare. Hoc tn. sciendum eos runderem figuram non esse adeò fixam, quin etiam juxta extremitatem corporum variè mutari possint: Sic aqua in vase rotundo rotundam habet figuram, in quadrato, quadratam.*

XXV. 4. *Qualitates, quæ non ex motu Cœli, Sed è formis Elementorum non secus ac quantitatem è materia resultare statuimus : Absurdum enim est qualitatem naturalem aliundè quam à suâ formâ proficisci, à quâ dependet & esse suum habet. Nec formas Elementorum otiosas & effectas esse, nullasq; qualitates, quib; tanquam instrumentis in operationibus edendis utantur, producere credendum. Undè desiniri solent qualitates Elementorum accidentia, à formis istorum emanantia, & actionibus passionibusq; inservientia.*

XXVI. *Qualitates Elementorum dispesci solent juxta veteres in primas & secundas ; Prima vocantur caliditas, frigiditas, humiditas & siccitas ; Secunda, levitas, gravitas, subtilitas & crassities. Cumq; hæc secunda qualitates non oriuntur ex materia aliqua, ideo quod accidentia materiam, ex quâ, non agnoscant, neq; resultent ex primarum qualitatum temperaturâ, quamobrem non minus prima*

merentur dici quam calor, frigus, humiditas & siccitas & quæ enim primò illæ Elementis insunt ac hæc. Alia E. inquirenda est ortus causa, & tutissimum est ad cuiuslibet qualitatæ formam recurrere; Deus enim cum produxit Elementa, eadem suis qualitatibus noluit esse orbata, sed illa ornavit certis formis, undè emanarent hæc accidentia: Sic forma ignis igni largitur suas qualitates, aëris aëri &c. cum ex divinâ dispositione formæ omnium corporum sint operativæ E. etiam qualitates & proprietates Elementis largiantur necessum est.

XXVII. De harum qualitatum alteratione Aristotelici multum sudârunt, eamq; dari asseruerunt, hæc ducti ratione, quod ex aqua frigida fit quâdoq; calida, ex aëre humido & calido fit siccus & frigidus; Hinc ipsis alteratio est motus in quo manente eodè subjecto sensibili qualitas acquiritur vel abijcitur. Verùm hoc dogma cum propriorum evertat naturam, minimè est tolerandum, nam accidentia hæc Elementis sunt in quarto modo propria quæ eis solis, semper & primariò insunt, ideò absconum est Subjecta hæc sua propria deponere, & loco istorum alia prioribus contraria assumere. Neq; possunt duæ actiones contrariæ in uno eodemq; subjecto eodem tempore manere, v. conatus in aqua calida & calorem retinendi & frigiditatem recuperandi. Sed cum ex aquâ frigidâ fit calida, non fit per propriorum à subjecto separationem & aliorum accidentium communicationem, sed per atomorum ignearum in aquam insinuationem, ita ut utrumq; quod sibi proprium est, retineat, aqua suam frigiditatem & ignis suum calorem. Calor E. qui in aquâ fervidâ sentitur, non in aqua, sed in atomis igneis per totam aquam dispersis hæret. Idem iudicium esto de aëre, ubi frigiditas, ibi etiam proprium ejus subjectum.

XXVIII.

XXVIII. §. *Motus Elementorum naturalis, cujus causa efficiens proxima attendenda venit, quæ vel Principalis vel Instrumentalis Principalis est propria ipsorum forma, propter hanc enim ignis rectâ sursum, terra rectâ deorsum, nisi violentèr ab alio impediatur, moventur. Motus hic ipsis est naturalis, quapropter etiâ à principio interno, quod forma est, proveniat necesse est, non ab externo. Instrumentalis causa est qualitas, gravitas scilicet vel levitas, propter hanc ignis ascendit & propter illam terra descendit. Non tamen acquiescendum in causis instrumentalibus, sed præter levitatem propria ignis notanda est forma, præter gravitatem propria forma terræ &c. à quâ per se & primariò motus proficiscitur.*

XXIX. Restat ut de Elementorum numero non nihil sollicitissimus, quem quidam infinitum esse voluerunt, sed nullis suffulti rationibus: Nam dicere Elementa esse corpora naturalia dependentia, & tamen esse infinita, involvit contradictionem. Nec unum esse potest, id enim temperamentorum è miscibilium qualitatibus ortorum varietas evincit, quod si unum esset Elementum, omnia mista simili gauderent temperamento: Deniq; unica tantum esset morbi ratio, unicaq; via & modus valetudinarijs sanitatem restituendi; Verum hoc à veritate alienum esse, Medici testantur, ipsaq; experientia facile largitur; Quippè quidam morborum calefactione, quidam refrigeratione, quidam humectatione, quidam deniq; siccatione curantur. Alij ternarium numerum fecerunt, excluso igne Elementari, cujus sententiæ Assertores, cum rationibus nitantur minus prægnantibus, facili negotio refelluntur. Nam qui ignem dari concedit, quamvis alienis qualitatibus & corporibus accidentalitèr imersum, is etiam ignem Elementarem dari fatebitur.

XXX. Nos quaternarium Elementorum numerum asserere non dubitamus, cum eum ipsa natura dictiter & communis rectè Philosophantium consensus astruat, nec ad eum probandum multas rationes congerere necessū, cum ipsi sensus, quot Elementa sunt, facillè demonstrant, hæc quatuor nimirum, ignem, aërem, aquam & terram, quæ sententia doctorum omnium calculo censetur verissimā: Sed ut ei majorem lucem addamus, unicam tantum rationem adferre lubet, petitam ex cujuslibet misti constitutione, quippè in omni misto adesse quatuor Elementa patet ex humoribus in corpore; argumento nobis sit corpus humanum, quod dicitur de terra desumptū Gen. 2. hæc friabilis est, & sine aqua tanquam glutine aliquo non cohæret, & nisi accedat aërea natura esset summæ gravitatis corpus, nullius levitatis: Imò corpus merè frigidum, nisi ignis suo calore frigiditatem temperaret Deindè cum putrescit, non abit in nihilum, sed calor incipit primùm partes pingviores & aëreas resolvere, postea in liquidiores & aqueas agit partes ut in vapores solvantur, quibus omnibus disgregatis, remanet pars crassior v. z. terra. Quo quaternarium Elementorum numerum certò stabiliri manifestum est. Sicq; ea quæ in initio destinavimus, Divinæ gratiæ ad finem perduximus. Faxit æternus rerum creator, nè operibus tuis creatis abutamur, sed sobrie ea contemplemur, mirèmur, donec in conspectu tuo inter sanctos Angelorum Choros & beatorum manes, gaudio fruamur perenni perfusi uberrimā magnaliorum tuorum scientiā,

Præstantissimo & Politissimo Viro-Juveni
 DN. LAURENTIO SUNDIO, Philosophiæ Candidato meritissimo: Amico & fratri ab ineunte pueritia infucato hoc disticho gratulari voluit.

Sudasti Solidè Solers Suavissime SUNDI;
 Servat Sed Servo Serta suo Sophia.

OLAUS BERGIUS Suderm: Medicin. Stud.
 & Phil. Candid,